

**BHRF:s
PLAN FÖR
BEVARANDE OCH
UTVECKLING AV DET
FLYTANDE
KULTURARVET**

Antagen av BHRF:s ordförandekonferens 2024

Innehåll

1	Inledning.....	3
2	Prioriterade projekt.....	3
3	Vision.....	3
4	Bakgrund, utgångspunkter och avgränsningar	4
5	Inriktning och arbetsformer	5
5.1	Främja förståelsen för och bevarandet av äldre båtar och skepp	5
5.2	Inriktningar och projekt	6
	Båthistoriska mötesplatsen	6
	Dokumentation och publik verksamhet	6
	Kunskapsbaserad utveckling	6
	Sveriges båthistoriska museer	7
	Medlems-/verksamhetsutveckling	7
	Mässor.....	7
	Kalender	8
	Karta.....	8
	Chatforum	8
	Rikstäckande digitala möten, seminarier	8
	Nationellt båthistoriskt råd	8
	Klassificering och stöd	8
6	Internationell samverkan	10
7	Arbetsformer	10

1 Inledning

Båthistoriska Riksförbundet (BHRF) bildades 1999 av ett antal veteranbåtsföreningar. Syftet är ”att främja förståelsen för och bevarandet av äldre båtar och skepp (fartyg)”. Detta gäller alla typer av äldre båtar och skepp, oavsett storlek, om de drivs av handkraft, segel, motor eller ånga, eller är byggt av trä, metall eller plast. Våra äldre båtar och skepp är en intressant men förbisedd del av det svenska kulturarvet – ett flytande kulturarv! Vi arbetar också för att bevara de hantverk och kunskaper som behövs för att bevara och bruka det flytande kulturarvet; - ett immateriellt maritimt kulturarv!

BHRF:s plan för bevarande och utveckling av det flytande kulturarvet ingår i BHRF:s samverkansmodell och syftar till att ange ramar och kriterier för verksamheten och fastställa en långsiktig inriktning. Vidare ska planen bidra till förståelse för vikten av samverkan och skapa förutsättningar för en mer samordnad process kring samverkan. Den ska också ge en översikt över nuvarande samverkan och hur den styrs genom olika typer av aktiviteter, överenskommelser och regleringar.

Planen utgår från förbundets stadgar och eventuellt andra interna styrdokument. Utöver dessa relaterar strategin till externa styrdokument, regelverk, avtal, riktlinjer och policyer, vilka kan vara både nationella och internationella.

Planen står i samband med andra inriktningar som tas fram inom förbundet som exempelvis medlemsföreningarnas stadgar och olika inriktningsbeslut.

Ett framgångsrikt arbete med planen kräver även insatser från såväl ideella, kommersiella som offentliga aktörer.

2 Prioriterade projekt

Av planerade utvecklingsaktiviteter nedan prioriteras:

- etablering av ett Nationellt båthistoriskt råd,
- projekt: Båthistorisk mötesplats,
- projekt: Klassificering och stöd
- projekt: Dokumentation och publik verksamhet samt
- projekt: Medlems- och verksamhetsutveckling

Särskilt fokus ska läggas på att utreda de finansiella förutsättningarna för genomförande av utvecklingsplanen.

3 Vision

<p style="text-align: center;">DET FLYTANDE KULTURARVET BEVARAS OCH UTVECKLAS FÖR FRAMTIDA GENERATIONERS KUNSKAP, NYTTA OCH NÖJE I DRIFT OCH UNDER RENOVERING</p>
--

Äldre båtar och skepp är en viktig del av vårt rörliga/flytande kulturarv. Sedan senare delen av 1900-talet har den unika flottan av äldre båtar och skepp åderlåtits genom försäljning till utlandet, många båtar har också huggits upp, bränts eller fått ruttna bort.

Det flytande kulturarvet kännetecknas av en stark folklig förankring med ett mycket omfattande ideellt arbete som huvudsakligen finansieras av ideella föreningar och

medlemmarna/ägarna själva. De ideella krafter som idag bevarar äldre båtar och skepp gör det oftast med ambitionen att fartygen fortsatt ska vara sjögående men för att bli framgångsrik måste planen involvera övriga berörda aktörer i samhället. Inte minst måste insatser göras för att vidmakthålla kunskap och förmåga, även finansiell förmåga, att bevara vårt flytande kulturarv.

Museilagen lägger grunden offentliga Museers arbete. Museerna har därefter utvecklat kriterier för att bedöma vad som är värt att bevara. Det saknas dock övergripande gemensamma kriterier avseende historiskt intressanta äldre båtar och skepp i drift, i allmänhet och i synnerhet för äldre båtar och skepp som inte längre kan hållas ”operativa”. Beslut tas oftast utifrån enskild kunskap och subjektiva bedömningar. BHRF bör verka för att såväl det materiella som de immateriella värdena från dessa *samlas in, bevaras och görs tillgängligt för såväl forskning som allmänheten genom att* vidareutveckla dessa kriterier.

4 Bakgrund, utgångspunkter och avgränsningar

BHRF är en paraplyorganisation som representerar och samordnar ett antal organisationer och deras medlemmar i gemensamma bevarande och utvecklingsfrågor. De självständiga medlemsorganisationerna representerar ett stort antal intresseområden som exempelvis konstruktörer, olika båtmodeller och/eller verksamheter och därmed en stor variation av intressen.

BHRF:s har sedan bildandet 1999, tillsammans med sina medlemsorganisationer, lagt stor vikt vid gemensamma frågor såsom bevaranderätt, tekniska frågor såsom bottenfärger, det immateriella kulturarvet klinkbygge och försäkringsfrågor avseende det flytande kulturarvet. Frågorna drivs i nära samverkan inom Transporthistoriskt Nätverk (ThN), Stygruppen för nordiska klinkbåtstraditioner, Institutet för Språk och Folkminnen (ISOF) samt Européen Maritime Heritage (EMH). Internt har Medlems- och informationsmöte genomförts en gång per år.

BHRF:s uppdrag och styrelsens åligganden som de uttrycks i §§ 1, 2 och 17 i förbundets stadgar samt den av förbundsstämman årligen fastställda verksamhetsplanen är utgångspunkten för denna utvecklingsplan.

§ 1 Förbundets ändamål

Båthistoriska Riksförbundet är en politiskt obunden ideell sammanslutning med kulturell och historisk inriktning och med syfte **att främja förståelsen för och bevarandet av äldre båtar och skepp (fartyg).**

§ 2 Förbundets verksamhet

För uppnå ändamålet har BHRF

- att **värna om och utveckla samhörigheten** mellan medlemmarna
- att **tillvarata medlemmarnas gemensamma intressen** i förhållande till statliga och kommunala myndigheter och institutioner samt företag och sammanslutningar av skilda slag.
- att **samverka med svenska och utländska organisationer och myndigheter**
- att i bevarandet av äldre båtar och skepp (fartyg) **eftersträva lösningar som främjar miljön och sjösäkerheten.**

§ 17, tredje punkten avseende Styrelsens åligganden

Det åligger styrelsen att verka för förverkligandet av förbundets syften

- att, när behov anses föreligga, tillskapa utskott sammansatta av personer med för utskottets syfte lämplig kompetens, för **att arbeta med särskilda för förbundets verksamhet betydelsefulla frågor**

Stadgarnas § 1 ger en bred ansats mot att främja förståelsen för bevarandet av äldre båtar och skepp medan § 2 och den årliga verksamhetsplanen till största del inriktar sig mot förbundets inre arbete och förhållandet gentemot myndigheter, institutioner etc.

Den största delen av den ”operativa verksamheten” genomförs i BHRF:s medlemsorganisationer. Varje enskild organisation har till stor del utvecklat verksamhet och funktioner utifrån sina egna specifika behov, ibland även i samverkan med andra organisationer med gemensamma intressen. En övergripande kartläggning av medlemsorganisationernas i bilaga. BHRF ska på inget sätt ta över eller dubblera medlemsorganisationernas verksamhet. BHRF:s roll ska vara att verka för att stödja och därmed stärka arbetet inom gemensamma intresseområden samt koordinera arbetet inom gemensamma projekt.

För att uppnå målen krävs en bra omvärldsbevakning och en kontinuerlig och öppen dialog med våra medlemsorganisationer och samarbetspartners. Riksförbundet bör också etablera kontakter med myndigheter på olika nivåer samt utveckla kontakter och samarbeten med utländska organisationer, särskilt i Norden och i Europa.

BHRF:s inriktning och arbetssätt behöver utvecklas och förtydligas. BHRF:s stadgar ger en bra grund för en fortsatt utveckling av förbundets arbete och denna plan.

5 Inriktning och arbetsformer

5.1 Främja förståelsen för och bevarandet av äldre båtar och skepp

Inom BHRF och dess medlemsorganisationer är förståelsen och viljan att bevara äldre båtar och skepp stark. Här ligger fokus främst på möjligheten till en ökad samverkan mellan medlemsorganisationerna och de synergier som kan uppnås genom att dela kunskap, teknik och byggandet av gemensamma funktioner för samverkan men även för etablering av en publik verksamhet, att skapa en tydligare ”båthistorisk gemenskap (Nätverk)”. Faktum är att många av de åtgärder som krävs internt finns etablerade i någon eller några av BHRF:s medlemsorganisationer varför en arbetsfördelning i projekt är att föredra i de flesta fall.

Externt ska intresset och förståelsen för och vikten av bevarandeåtgärder byggas genom etablering av ett antal väl förankrade publika aktiviteter och ”institutioner”. Flertalet av aktiviteterna tjänar dock såväl de interna som de externa behoven. Det senare skulle också kunna utgöra grunden till BHRF:s kommunikationsstrategi.

5.2 Inriktningar och projekt

Båthistoriska mötesplatsen

Den Båthistoriska mötesplatsen är central i BHRF:s nya inriktning. Mötesplatsen är tänkt att tjäna BHRF så väl internt som externt, delar kan också vara lösenordskyddad, ex. styrelsen, ett båthistoriskt råd eller respektive medlemsorganisations behov. Mötesplatsen ska vara digital och vara basen i BHRF:s webbsida. Mötesplatsen kan med fördel omfatta ett flertal av de funktioner som berörs längre fram i planen. Exempel på sådana gemensamma funktioner är kalender, karta, chatforum, bibliotek, kunskapsportaler, Båt- och skeppshistorisk videokanal, gemensam plattform för digitala möten m.m.

Dokumentation och publik verksamhet

För att nå ändamålen med BHRF:s verksamhet omfattar denna plan en bredare målgrupp.

BHRF ska verka för att kunskap, verksamheter, båtar etc. avseende det vårt ”flytande/båt- och skeppshistoriska kulturarv” kartläggs och dokumenteras. Arbetet ska bidra till att såväl det materiella som de immateriella värdena från dessa *samlas in, bevaras och görs tillgängligt för såväl forskning som allmänheten*.

Som en ”spinn off” av ovanstående kartläggnings- och dokumentationsarbete ska mediasatsning i BHRF:s regi göras. En gemensam mediaplattform ska vara tillgänglig för samtliga medlemsorganisationer och bör vara bildrik och publik, gärna rörliga bilder, samt kunskapsbaserad för att kunna möta medlemmarnas högt ställda kvalitetskrav. Att göra bra media är dock en konst oavsett formatet. En väg framåt är då att utgå från en bra journalistisk plattform med deltagande av experter. En sådan satsning ska finansieras och samordnas med den Båthistoriska mötesplatsen. Förslagsvis inriktas denna satsning mot en Båt- och skeppshistorisk videokanal på lämplig plattform.

Kunskapsbaserad utveckling

I Sverige har vi en stark tradition av att utveckling av lagstiftning, ekonomiska reformer etc. ska vara kunskaps-/faktabaserade. Utredningsväsendet är därför väl utvecklat på alla nivåer.

Avseende det flytande kulturarvet saknas uppdaterade underlag. BHRF menar att en samverkan mellan myndigheter och ex. branschorganisationerna kan råda bot på problematiken.

Transportstyrelsen genomför med ojämna mellanrum Båtlivsundersökningar. Undersökning om svenska fritidsbåtar och hur de används – genomfördes första gången 1974. Uppföljande mätningar har därefter genomförts 1977, 2004, 2010, 2015 och 2020. Båtlivsundersökningen 2020 är framtagen av Transportstyrelsen i samarbete med medlemmarna i Sjösäkerhetsrådet.

Transportstyrelsens uppdrag att genomföra båtlivsundersökningar bör utökas med ett avsnitt om det flytande kulturarvet till och förutsättningarna för det flytande kulturarvet, uppdraget bör genomföras i samarbete med Riksantikvarieämbetet, SMTM och BHRF.

Sveriges båthistoriska museer

Enligt den svenska översättningen av ICOM:s (International Council Of Museums) nya museidefinition som fastställdes av Svenska ICOM:s styrelsemöte den 12 december 2023 gäller att *”Ett museum är en permanent institution utan vinstintresse som bidrar till samhället, som forskar, samlar in, bevarar, uttolkar och ställer ut materiellt och immateriellt kulturarv. Museer är öppna för allmänheten, tillgängliga och inkluderande och främjar mångfald och hållbarhet. De verkar och kommunicerar etiskt, professionellt och med bred delaktighet, samt erbjuder allsidiga upplevelser för utbildning, nöje, reflektion och delning av kunskap.”* [Svenska ICOM » ICOM:s Museidefinition \(icomsweden.se\)](#).

I Sverige regleras offentlig Museiverksamhet i museilagen. Därutöver styr regeringen verksamheten genom uppdrag och myndighetsinstruktioner samt det årliga regleringsbrevet. Hur den nya definitionen från ICOM förhåller till museilagens bestämmelser är så vitt känt är inte klarlagt.

Museer som drivs av privata aktörer eller ideella organisationer omfattas inte av museilagens bestämmelser. De offentliga museerna är dock enligt sin instruktion skyldiga att samverka med ideella föreningar. En institutionaliserad samverkan kan dock leda till att icke offentliga museer ändå kan komma att omfattas av museilagens bestämmelser.

Det finns ett relativt stort antal hembygdsmuseer och/eller ideella föreningar som bedriver utställningsverksamhet med båtar och annan maritim inriktning. Mycket av föremål, ritningar, båtar m.m. av intresse för en större allmänhet finns och vårdas i privat ägo eller i samlingar hos föreningar ex inom BHRF. På kort sikt bör BHRF verka för en starkare samordning mellan dessa aktörer, exempelvis bör tematiska utställningar kunna ”turnera” mellan de olika utställarna och därmed nå en större publik.

På lång sikt ska BHRF verka för ett stärkt samarbete med den offentliga museiverksamheten i landet med inriktningen att ett eller flera båthistoriska museer (Sveriges Båthistoriska museer) tillskapas. Det är trots allt så att den största delen av det nuvarande flytande kulturarvet fortsatt är och bör hållas rörligt.

Medlems-/verksamhetsutveckling

Förnyring och en mer jämlik könsfördelning är en viktig fråga för alla våra medlemsorganisationer. Någon ska ta över stafettpinnen när det är dags att lämna sin klenod vidare. Olika satsningar diskuteras i flera av BHRF:s medlemsorganisationer. BHRF bör arbeta långsiktigt för att skapa regionala resurs- och kunskapscentra längs landets kuster och insjöar, kanske inspirerade av hur man har strukturerat arbetet med det flytande kulturarvet i övriga Norden.

Mässor

Mässor och andra publika evenemang bör utvecklas, BHRF:s roll bör här fungera som stödjande/samordnande för föreningens medlemsorganisationer, det är viktigt att varje ”branschförening” får visa på sin verksamhet, bredden på branschföreningarnas verksamhet är BHRF:s styrka.

Kalender

En kalender bör utvecklas som ger en överblick på evenemang etc. för hela BHRF:s ”Community”. Information om det båthistoriska Sveriges evenemang ska vara lätt att ge och ta del av på den Båthistoriska mötesplatsen.

Karta

Det mesta av vår verksamhet har en geografisk relation och möjligheten att dela den informationen i ett kartverktyg är en självklarhet på den Båthistoriska mötesplatsen.

Chatforum

Idag finns ett mycket stort antal chatforum fördelat på ett antal plattformar. En Båthistorisk mötesplats behöver ett chatforum för de medlemmar som väljer plattformen som sin ”hemmahamn”. Utvecklingen på de etablerade chatforumen så som Facebook med flera har lett till att många söker sig från dessa till mindre inte fullt så kraftfulla plattformar. *Våga Vägra FB* är en utveckling vi kan se mer av samtidigt som exempelvis *Vi som älskar träbåtar* på FB har över 20 000 medlemmar.

En Båthistorisk mötesplats kan antingen ”bygga” sin egen chatt-funktion eller länka till ett befintligt chatforum från den Båthistoriska mötesplatsen.

Rikstäckande digitala möten, seminarier

Ordförandekonferens, och ”höstmöte” ska fortsatt arrangeras. Vår verksamhet har en spridning längs hela vår långa kust och insjöar, ny teknik kan hjälpa oss att komma närmare varandra genom att skapa digitala rum på den Båthistoriska mötesplatsen.

Nationellt båthistoriskt råd

BHRF bör utvecklas till att vara en nationell referens. Genom BHRF:s medlemsorganisationer finns expertis som kan nyttjas i remissammanhang. Ett nationellt båthistoriskt råd bör bestå av ordförande i medlemsorganisationerna.

Klassificering och stöd

Förbättrade finansiella förutsättningar är den ena av två enskilt viktigaste åtgärderna för en framgångsrik bevarandestrategi den andra är tillgången till kompetens i hela landet.

Det är inte säkert att det alltid är ett direkt tillskott av kapital i de enskilda projekten som är avgörande för hur lyckosamt ett projekt kan bli. Här finns goda exempel från andra branscher att dra lärdom av.

Det är främst inom områdena byggnadsminnesvård och ROT-arbete (Reparation, Ombyggnad och Tillbyggnad) som nationellt kan ge inspiration till motsvarande funktioner för det flytande kulturarvet. Införandet av ett system motsvarande ROT skulle gynna såväl den enskilde båtägaren, tillgången på kompetens inom området liksom de ”vita” båtårdsföretagen.

Ser man utomlands så lyfts de statliga stödfunktionerna i Norge och Danmark oftast fram som förebilder.

Den andra viktiga förutsättningen är att det måste finnas kunskap att anlita inom alla delar av de enskilda projekteten. Den ekonomiska kopplingen till kunskap är att det ska finnas en marknad för båtsnickare m.fl. att kunna leva på sin verksamhet. Mest brister det nog avseende tillgången på kompetenta företag, gesäller och mästare, i hela vårt land. Här bör en satsning på träbåtsvårdscentra och ungdomar kunna råda bot på denna brist.

Båda ovanstående funktionerna kräver att ett regelverk/kriterier för bedömningar upprättas och vårdas.

BHRF föreslår/förespråkar en modell i tre steg:

1. Kulturhistoriskt värdefulla fartyg (äldre båtar och skepp i det följande)

Ett skatteavdrag/ROT (upp till 75 000 kronor per år 2024 års taxering) införs för reparation, ombyggnad och tillbyggnads arbeten på fartyg byggda före **TBD**.

2. Kulturhistoriskt mycket värdefullt fartyg

Bidrag för kulturarv arbete i enlighet med [förordning \(2017:628\) om statsbidrag till kulturarvsarbete](#) och/eller sjöhistoriska museets restaureringsbidrag kan efter prövning tilldelas specifikt fartyg som uppfyller följande kriterier:

- Fartyget ska vara byggt före **TBD**.
- Fartyget ska vara konstruerat och byggt i Sverige och/eller under varaktig tid gått i trafik i Sverige.
- Fartyget ska i huvudsak vara väl bevarat och de förändringar som gjorts ska vara genomtänkta och planeras genomföras på så vis att fartygets funktion, kulturhistoriska och pedagogiska värden bevaras.
- Fartyget är av sådan modell som varit vanlig i landet eller på annat sätt anses vara kulturhistoriskt bevarande värda.
- Ha en väldokumenterad historik.
- Eventuella ändringar alltid utföras varsamt, hänsyn ska tas till fartygets karaktärsdrag och dess tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden ska tas till vara, jmf. Plan och bygglagens regler avseende det s.k. varsamhetskraven.
- Efter åtgärder, ska fartyget nå ett gott och sjövärdigt skick.
- Vara original/autentisk, det vill säga inte en kopia eller replik av en äldre båt.

3. Kulturhistoriskt och synnerligen värdefulla fartyg

Kulturhistoriskt och synnerligen värdefulla fartyg berättar om och hjälper oss att förstå samhällsutvecklingen samt människors livsvillkor och sjöfartens verksamhetsvillkor och utveckling och synsätt i olika tider. För att även kommande generationer ska kunna ta del av detta kulturarv bör dessa fartyg kunna skyddas enligt kulturmiljölagen, jmf Kulturmiljölagens bestämmelser avseende byggnadsminnen.

Staten, av regeringen utsedd myndighet, beslutar avseende privatägda fartyg och regeringen avseende statligt ägda fartyg i denna kategori. Tillstånd till ändringar av dessa fartyg hanteras av Riksantikvarieämbetet, och Statens Maritima och Transporthistoriska

Museer (SMTM) i dialog med Träbåtsbyggarnas Riksorganisation (TBR) och Båthistoriska Riksförbundet (BHRF).

Särskilda medel för vård av dessa fartyg beslutas om i samband med varje enskilt beslut.

6 Internationell samverkan

BHRF:s internationella verksamhet följer de nationella projekten m.m. BHRF verkar i dessa sammanhang under namnet Swedish Maritime Heritage Association

7 Arbetsformer

BHRF:s styrelse med stöd av det båthistoriska rådet, är övergripande sammanhållande för gemensamt beslutade projekt

För de olika delprojekten beslutas om projektledare, budget och andra styrande faktorer av BHRF:s Båthistoriska råd.